

Slniečko 7

ROČNÍK 45

MAREC 1991

5 KčS

Nad čiernymi krútnavami Váhu a zlatistými vlnami dozrievajúceho jačmeňa plachtil orol. O tom, že je to mladý vták, svedčilo biele perie na chvoste, lemované čiernohnedou obrubou. Na krídlach bol od včasného rána. Vlny vetra ho niesli ako ľahké páperko, takže pripomínal bezstarostného pútnika, ktorý si z dlhej chvíle obzerá rieku a kraj pozdĺž jej koryta. Občas sa zatúlal naozaj ďaleko, ale navečer sa vždy vracal späť, akoby ho drevorubač, ktorý v hore stínal stromy, držal na dlhej neviditeľnej niti. Len čo totiž vypustil sekeru a zotrel si pot z čela, orol sa nedočkavo spustil nadol a jeho tieň ako tajomný návštevník prebehol po čistine, pripomínajúcej obrovský javorový list.

Drevorubač vtedy vyšiel z hory a kľakol si do stredu čistiny. Obrátil oči k nebu, prežehnal sa a začal sa modliť. Bol to mních Beňadik. Do týchto končín prišiel z Nitry a bohabojným pustovníckym životom si chcel vyslúžiť večný život v nebi.

Pokým sa modlil, orol pokukoval po pustovníkovi. Konečne sa mních domodlil. Len čo sa prežehnal a vstal, orol sa mu ťarbavo pohl v ústrety.

„Priletel si, brat môj?“ opýtal sa ho mních.

Orol zostal a zvesil hlavu. Zobákom ťobol do halúzky, potriasol ňou a vypustil ju do ožltnutej trávy.

„To som si mohol myslieť, že si zase nič neulovil,“ zašomral Beňadik namrzene, „ale neboj sa,“ doložil veselšie, „našiel som na brehu rybu a odložil som ti ju.“

Došli k obrovskému bútlavému dubu. V dutine mal pustovník skrýšu a v letných mesiacoch v nej aj spával. Vybral odtiaľ veľkú ploskú rybu a položil ju pred krásneho vtáka.

Orol sa však ryby ani nedotkol.

Beňadik sa zohol a zľahka vzal hlavu vtáka do dlaní.

Skalka PRI TRENČÍNE

SKALKA PRI TRENČÍNE je významným pútnickým miestom na Považí. Každoročne sem prichádzajú veriaci z Trenčína a okolia. Jej kostol je zasvätený dvom svätcom — Andrejovi Svoradovi a Beňadikovi. Postavili ho roku 1224 na mieste, kde bola

„Čo je s tebou, brat môj? Si akýsi nesvoj. Čo sa ti stalo?“

Orol si vykrútil hlavu z mníchových nežných prstov. Zobákom zaťal do suchého konára, rozlomil ho na dve polovice a odhodil od seba.

„Mlčanie je našim spoločným jazykom,“ povedal na to pustovník. „Ale nemysli si, že predomnou nič zatajíš. Boh mi aj tak povie, čo mi nechceš prezradiť.“

Vo vtáčom oku sa žlt zablysko. Beňadik, ktorý sa o orla staral od malička, odvtedy ako ho našiel neďaleko svojej pustovne so zlomenou nohou, vedel, čo znamená blesk v oku jeho zverenca. Znamenal nebezpečenstvo, blízkosť šelmy alebo zlého človeka.

A naozaj. Takmer v tej chvíli vyšli z hory na čistinu traja otrhaní chlapi so špinavými konopnými vrecami na chrbte.

Tvrde hnedočierné perie na perutiach orla sa naježilo.

„Odleť, brat môj,“ šepol mních.

Orol naňho pozrel bľiacim, odhodlaným pohľadom.

„O mňa sa báť nemusíš,“ chlácholil ho pustovník. „Mňa má kto ochrániť.“

Očami ukázal k nebu.

Orol váhal s odletom, takže až v poslednej chvíli unikol otrhancom, ktorí v ňom videli prvú ľahkú korisť.

Práve vtedy leteli Váhom plte. Prekvapení pltníci si pred zapadajúcim slnkom zaclonili oči, aby videli veľkého vtáka, ako naberá výšku a krúži nad skalou. Šťastie, že už mali najnebezpečnejšie miesta za sebou, inak by si hádam rozbili plť.

Zatiaľ traja nečakaní návštevníci stáli mníchovi zoči-voči.

„To je on,“ povedal najmladší z trojice, mladík asi dvadsaťročný.

„Marek!“ zvolal pustovník s nádejou, keď v chlapcovi spoznal syna istej vdovy z dediny.

Kedysi jej dal peniaze, aby mala na živobytie pre seba a pre syna.

Najstarší z trojice, nízky a holohlavý brucháč, ho udrel do prs a prikázal svojim spoločníkom, aby mu prezreli mníšske rúcho. Dôkladne, nitku po nitke, skúmali mníchov odev. Keď nič nenašli, rozpačito pokrčili plecami.

„Daj nám peniaze!“ rozkričal sa na mnícha zbojnícky vodca. „Inak za nič neručím.“

„Vďačne by som vám ich dal, keby som nejaké mal,“ povedal Beňadik. „Tie však, čo som niekedy mal, som rozdal chudobným. Pre seba som si nijaké nenechal, lebo nijaké ani nepotrebujem.“

„Nájdeme ich, aj keby si ich pod zem schoval,“ vyhlásil druhý návštevník s čiernymi vlasmi a ešte černejšou bradou.

„Zviažte ho!“ rozkázal vodca.

Marek s havraním človekom zvalili Beňadika na zem a zviazali mu ruky a nohy hrubým uzlovitým povrazom. Pustovník sa nebránil, ani neprotivil násiliu, hoci v kríkoch kúsok od neho ležala jeho sekera. Zbojníci prekotali dutinu stromu aj jaskyňu. Okrem dreveného kríža nenašli v nej nijaký cenný predmet. Rozzúrení neúspešným hľadaním vrhli sa na Beňadika, bili ho a kopali.

„Nezáleží ti azda na živote?“ spýtal sa ho začudovane Marek.

„Záleží mi na živote večnom,“ odpovedal pustovník pokojne. „Aj tebe by malo na ňom záležať, chlapče.“

Medzitým slnko už zapadlo a nad Váhom sa zdvihol bledý opar.

„Zhodte ho dolu!“ rozkázal nakoniec zbojnícky vodca.

Všetci traja chytili pustovníka za ruky a nohy, odvliekli ku kraju skaly a odtiaľ ho zhodili do spenenej rieky.

To všetko z výšky videl aj orol a strmhľavým letom sa vrhol nadol, pričom zaškríkal

škrekom, od ktorého naskočili zbojníkom zimomriavky na chrbte. Začuli ho aj pltníci, hoci ich plť už bola ďaleko. Neskôr tvrdili, že voda Váhu sa až do rána farbila na červeno.

Pastieri zase vraveli, že videli na vážskej hladine znamenie kríža. Ale to zase mohol byť tieň veľkého vtáka, letiaceho nad vodami.

Až na tretí deň sa ľudia z dediny vybrali hľadať Beňadika, lebo im bolo čudné, že v nedeľu neprišiel medzi nich. Hľadali ho dlho a hádam i všade, na zemi i vo vode, ale keď ho nenašli, svorne usúdili, že sa utopil a prudké vody ho odniesli do Dunaja. Možno by naňho boli aj zabudli, nebyť orla, ktorý im ho každý deň pripomínal, lebo denne ho vídali plachtiť vo vzduchu a zavše aj zaškríkať osamelým škrekom.

Od toho času uplynul rok, keď pltníci zazreli pod skalou nehybné ľudské telo. Pritáhli k brehu, zbuntošili pastierov a rozbehli sa ta, kde zočili ležať mŕtvolu.

Bol to Beňadik a obďaleč s pazúrmí zaťatými do kmeňa vyvrátenej vrby, sedel orol. Len čo Beňadikovo telo zabalili do bielej plachty a zniesli do dediny, vyletel orol do výšav a zmizol v nich navždy.

Nikomú nešlo do hlavy, že Beňadikovo telo aj po roku zostalo zachované. Mnohí to pokladali za prvý zázrak svätého muža. Pravdu však poznal iba Boh a orol. Beňadik sa pri páde len smrteľne zranil, s dolámanými rukami a nohami však nemal nijakú možnosť prežiť. Orol ho celý rok krmil a napájal v dojímavej viere, že mu zachráni život.

A keď napokon predsa len zomrel, orol vytiahol jeho ľahké, vysušené telo z úkrytu na breh, aby ho ľudia uvideli a pochovali.

Toto sa prihodilo pred vyše deväťsto rokmi, ale na Beňadika a jeho orla ľudia spomínajú dodnes.

Ilustr. MARIÁN ČAPKA

So slniečkársnym bicyklom

Milí SLNIEČKÁRI, v dnešnom kole vlastivednej súťaže vás zoznámime s Maticou slovenskou. Mnohí z vás toto meno možno počujú prvý raz, alebo ho už počuli, no nevedia, čo sa za ním skrýva. My vám trošku pomôžeme, ale zároveň vás potrápime novou súťažnou otázkou.

Vystrihnite si obidva kupóny. Jeden nalepte na korešpondenčný lístok a so správnou odpoveďou ho pošlite do Slniečka. Vyžrebujeme z vás desať výhercov, ktorí dostanú slniečkárske odznaky. Druhý kupón nalepte na patričné miesto na mape Slovenska, ktorú ste si vystrihli zo septembrového Slniečka. Niektorí z vás nám písali, že mapu nemajú. Ak nám v obálke pošlete päťkorunáčku (4 Kčs Slniečko + 1 Kčs poštovné), my vám septembrové Slniečko s mapou pošleme. Každá mapa s desiatimi správne nalepenými kupónmi bude zaradená do záverečného žrebovania o slniečkárske bicykel a ďalšie ceny.

Matica slovenská

**VOLAČO VÄČŠIA OD VIDIECKYCH DREVENÍC
BOLA SI NAŠOU ZLATOU KAPLIČKOU
POD HOLAMI,
NA KTORÝCH HRMELO A SKUVIŇALI VÍCHRY.**
Štefan Žáry

Bola raz jedna mamka, ktorá mala veľa detí. Mnohé z nich sa roztratil po svete, pretože pod rodnou strechou sa nenašlo dosť chleba pre všetkých. Mnohé odišli preto, lebo v ich vlastnej zemi sa nenašlo miesta pre pravdivé slovo.

Dobrá mamka sa však o ne ďalej starala. Stále im pripomínala, aby nezabúdali na svoju vlasť, na svoju materinskú reč...

Nie, deti, to nie je začiatok rozprávky. Slovenský národ takúto mamku naozaj má. Má ju už 127 rokov. Volá sa Matica slovenská. Je skutočne ako starostlivá

mamka, ktorá sa stará o svoje roztratené deti. Chráni naše kultúrne pamiatky — knihy, rukopisy spisovateľov, básnikov, obrázky, ilustrácie, hudobné nahrávky

a iné vzácnosti. A navyše, sú tu ešte Slováci, ktorí žijú v cudzích krajinách: v Amerike, Austrálii, Argentíne, Kanade, vo Francúzsku, ba dokonca i na Cypre. Mnohých tam vyhnala bieda. Aby však nezabudli na svoju vlasť, na svoju reč, posielala im Matica slovenská knihy a časopisy. Pomáha im pri uskutočňovaní zaujímavých stretnutí, ba dokonca i pri nakrúcaní filmov, z ktorých sa zase my, ich krajanovia doma, dozvedáme o ich živote.

Ak chodievate so svojimi rodičmi na folklórne slávnosti do Východnej či Detvy, možno ste si všimli, že zahraniční Slováci takmer na nerozoznanie od tých „našich“

po Slovensku

tancujú a spievajú, hoci po slovensky sa im už hovorí ťažšie.

I pri týchto festivaloch ako dobrá sudička stála Matica slovenská. Práve ona začala v roku 1927 vydávať aj náš časopis Slniečko. Ako jediný slovenský časopis pre deti žije Slniečko podnes aj vo vedomí našich krajanov v Amerike, v Kanade, Argentíne, vo Francúzsku, Poľsku, Rumunsku, Juhoslávii, ktorí kedysi odišli do sveta za chlebom.

Možno už trochu tušíte, aká bude naša súťažná úloha. Napíšte nám, ktoré mesto na strednom Slovensku je sídlom Matice slovenskej. Vy, ktorí to viete, nalepte na korešpondenčný lístok súťažný kupón a pošlite ho do 30. marca na adresu Redakcia Slniečka, Nám. SNP 12, 815 19 Bratislava.

A ešte zopár perličiek:

— zbierka kníh v národnej knižnici Matice slovenskej je dnes najväčšou knižnou zbierkou na Slovensku — má 2 300 000 kníh;

— najstaršia písomná pamiatka Matice slovenskej je z 12. storočia, je to pergamen, popísaný hlaholským textom;

— v zbierke slovenských hudobnín sa nachádzajú aj vzácne Edisonove valčeky (pra—pra—pra—predkovia dnešných CD—platní), na ktoré hudobný skladateľ Béla Bartók nahral slovenské ľudové piesne.

Pripravila LUBICA KEPŠTOVÁ
Kresba MARTIN BENKA

Aladár a Baltazár na kolotoči

DANIEL
HEVIER

Jeden kúzelník a jeden kúzelník sú dvaja kúzelníci. A keď kúzlia dvaja kúzelníci, kúzlo sa musí vydať. **D. H. + D. T.**, teda **DANIEL HEVIER a DRAHOMÍR TRSTĀN** spolu vykúzlili pre vás, deti, taký kolotoč, ktorý sa nikdy nepokazí a nikdy nezastaví. To je dačo! A viete, že na tom kolotoči sa vozíte aj vy, vaši kamaráti, aj váš psík, vaše rybky v akváriu, vaše morské prasiatko a všetky zvieratá na celom širom svete? Neveríte? Tak sa rýchlo začítajte do rozprávky z ich novučičkej knižky **ALADÁR A BALTAZÁR NA KOLOTOČI**.

„Pristúpil niekto?“ spýtal sa pán s modrou železničiarskou čiapkou. A hneď dodal veselo: „Á, Aladár a Baltazár! Vitajte v našom vláčiku, ktorý sa nikdy nehýbe, a predsa sa ním dá precestovať kus sveta!“

Potom nadvihol čiapku a predstavil sa: „Som sprievodca Loko.“

Vtedy sa vláčik pohol. Ba nie, to sa nepohol on, iba krajina okolo sa dala do pohybu.

Udivení chlapi videli, ako sa striedajú polia, lúky, lesy, dediny a dedinky, mestá a mestečká, hrady — podivuhodná krajina, akú doteraz ešte nevideli.

„To je ako film,“ zašepkal Aladár.

Sprievodca Loko sa usmial: „Toto je neobyčajná lokomotíva. My stojíme, a celý svet prechádza okolo nás. Ale teraz pozor! Prichádza krajina, o ktorej ste dosiaľ určite nepočuli!“

Pred nimi sa rozsvietila neónová hviezdička, za ňou druhá, tretia, štvrtá... Objavil sa nápis

NEÓNIA

Zo šera vyplával bledý neónový mesiac. Bola to neónová krajina s neónovými stromami, neónovými riekami, v ktorých plávali neónové ryby.

Bolo ich vidieť aj pod vodou, pretože svietili. V uliciach osvetlených neónovými reklamami sa prechádzali neónoví ľudkovia — Neónci.

„Pozri,“ ukázal Baltazár na neónovú oblohu. Pomaly bledla, neónové hviezdičky jedna po druhej zhasínali. Zo všetkých ostala iba tá malá neónová hviezda nad vchodom.

„Vystupovať,“ ozval sa im pri uchu hlas. Nebol to však sprievodca Loko. Bol to Kolotočový Jožinko.

„Teraz je už naozaj koniec,“ povedal Jožinko. „Môj kolotoč sa dokrútil. Obávam sa, že tentoraz to bola jeho posledná jazda.“

„To je naozaj koniec?“ spýtal sa neveriace Aladár a zosmutnel.

„Už nikto nikdy neuvidí tie neuveriteľné veci ako my!“ zvolal Baltazár.

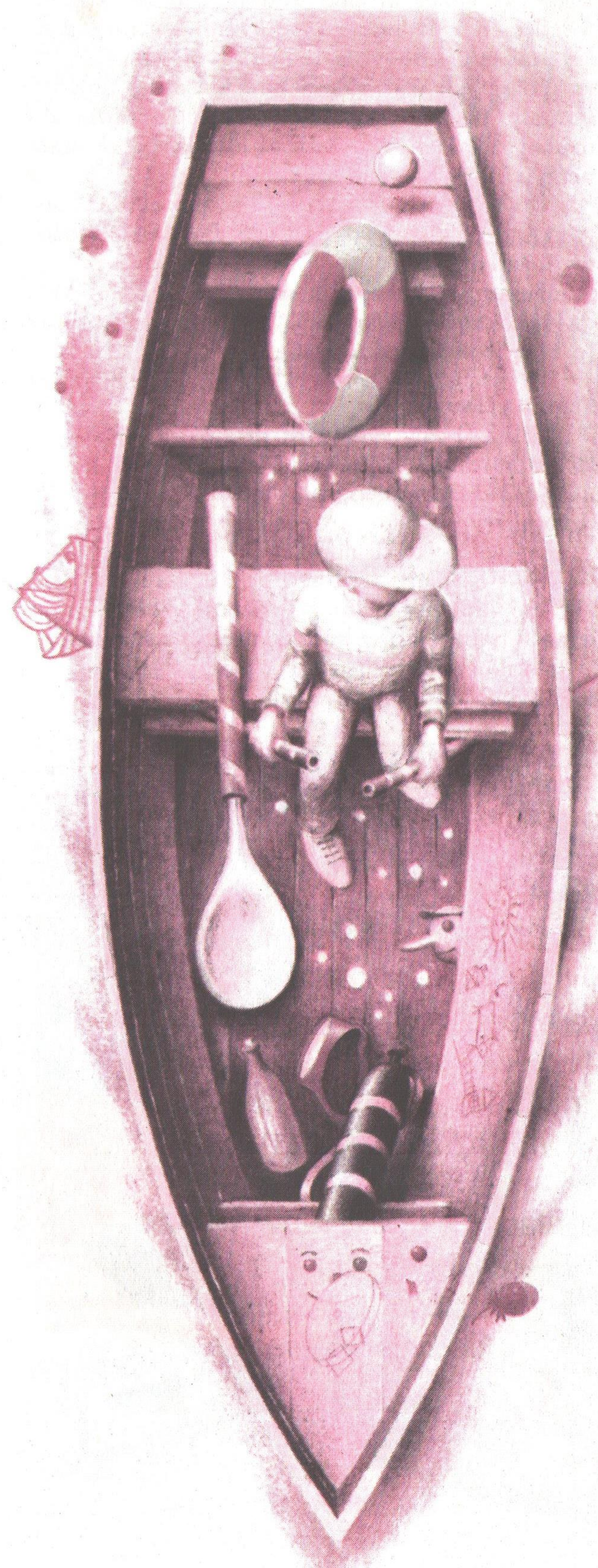
„Každý kolotoč sa raz dokrúti,“ vzdychol si Kolotočový Jožinko. „A nás už nikto nechce...“

„A my?“ vykrikli naraz obaja kamaráti.

„My sme nič?“ vyčítavo povedal Aladár.

„Áno, bolo to pekné,“ priznal Jožinko. „Ale teraz odídete, a my tu zostaneme znova sami.“

Ja a môj kolotoč. A znova budeme čakať, kedy sem niekto náhodou zabľúdi...

Nie, to je koniec. Je po všetkom.“
 Vtedy sa pri kolotoči zjavil vysoký chudý muž s aktovkou pod pazuchou.
 „Čo to vravíte, Kolotočový Jožinko! To je nemožné! Nepredstaviteľné! Neuskutočiteľné! Neodpustiteľné a nedopustiteľné! Nedovolené a nepovolené!“
 „Fíí!“ hvizdol Kolotočový Jožinko. „Sám Vrchný Inšpektor Kolotočov Kollo Točo! Ste to naozaj vy?“
 „Som to ja,“ povedal Inšpektor Kollo Točo. „Zato však vy asi nie ste vy.“
 „Ako to... ehm, myslíte?“ zrozpačitel Kolotočový Jožinko.
 „Nepoznávam vás, riekol Inšpektor. „Kolotočový Jožinko s kolotočom, ktorý stojí... to hádam ani pravda nie je.“
 Kolotočový Jožinko pokrčil plecami.
 „Viete, čo sa stane, keď sa na dlhší čas prestane krútiť váš kolotoč?“ spýtal sa ustarostene Kollo Točo.
 „Čo by sa stalo, nič,“ odvetil Jožinko.
 „Omyl!“ zvolal Inšpektor Kolotočov. „Vo chvíli, keď navždy zastane váš kolotoč, prestane sa krútiť aj...“
 Pán Kollo Točo stíšil hlas a vážne doložil: „...prestane sa krútiť celá zemeguľa.“
 Aladár vytreštil oči.
 Baltazár sa ani nepohol.
 „A čo sa stane, keď sa prestane krútiť zemeguľa?“ pokračoval Inšpektor a sám si odpovedal: „Vtedy sa odrazu prestane striedať deň s nocou, svetlo s tmou, jar s letom a jeseň so zimou, smútok so šťastím...“
 Hodiny zastanú, z chlapcov nebudú chlapi a z dievčat sa nikdy nestanú slečny a dámy!
 Celý svet bude nehybný a mŕtvy.“
 Pán Kollo Točo pozrel významne na Kolotočového Jožinka: „A preto, lebo váš kolotoč nie je len taký obyčajný kolotoč. Keď sa krúti, otáča sa s ním celá zemeguľa. To ste nevedeli?“
 „N-n-nie,“ jachtal Jožinko. „A ak som aj voľakedy vedel, dávno som na to zabudol. Ach, ja hlava maková...“
 „To znamená...“ vykrikol Aladár.
 „...že tento kolotočík sa bude krútiť ďalej!“ zvýskol Baltazár.
 A tak sa kolotoč Kolotočového Jožinka krúti ďalej a vždy je plný detí, aj keď na ňom nevyhráva hudba, iba verklíky, aj keď to nie je nijaký lunapark SUPER.
 Pretože zemeguľa a kolotoče sa musia krútiť stále.

Ilustr. DRAHOMÍR TRŠŤAN

JÁN

Jarná lambada

NAVRÁTIL

DÚHOVÉ deti

Vraví dúha pstruhovi:
 „Ty si krásne dúhový!“

Daj mi kytku záružlia,
 vezmem si ťa za muža.

Budeme mať deti
 sedmorakej pleti.

Jedny pstruhy dúhové,
 druhé dúhy pstruhové.

JAR MÁ fujaru

Jar má fujaru —
 jarnú, bujarú.
 Píska na nej
 marec, apríl, máj:
 Zelená sa žitko,
 zelená sa háj.

LÚČNY koník

Lúčny koník skáče
 hybko cez ploty.
 Odkázal mi, že ho
 nikto neskrotí.

„Sedlo, uzda,
 to je brzda
 a stajňa má striešku.“

Osedlaj si,
 milý džokej,
 radšej kolobežku!“

LAMBADOVA nálada

Tancovala trasorítka
 lambadu.
 Držala sa trasochvosta
 za bradu.

Uvidel ich telkin špión
 kakadu.
 Aj on dostal na lambadu
 náladu.

Naučil ju celý svet aj
 Kanadu.
 Pozerajme všetci na tú
 parádu!

Ilustrovala JAGUŠKA HODŽEKOVÁ

Pred dávnymi vekmi stvoril Boh nebo a zem. Nebo, v ktorom žili anjeli, bolo krásne, zem však bola pustá a tmavá. Všetko, i voda, nad ktorou sa Boh vznášal, zahaľovala tma.

Vtedy Boh povedal:

„Nech je svetlo!“

Svetlo potom oddelil od tmy a nazval ho dňom a tmu pomenoval nocou. Na druhý deň stvoril krásnu modrú oblohu, na ktorej sa ako krdlik ovečiek prehánali biele obláčiky. Zem však bola stále pod vodou. Preto Boh na tretí deň povedal:

„Nech sa vody nahromadia na jedno miesto a nech sa ukáže súš!“

Keď sa tak stalo, vodu pomenoval morom a súš zemou. Potom prikázal, aby na zemi rástla tráva, kvety, najrozmanitejšie kríky a stromy.

Na štvrtý deň Boh stvoril slnko, aby svietilo cez deň, a mesiac spolu s hviezdami, aby svietil v noci.

Piaty deň riekol:

„Nech sa vody hmýria morskými tvormi a nad zemskými pláňami nech poletuje vtáčtvo.“

Keď nastal šiesty deň, stvoril zvieratá a potom povedal:

„A teraz podľa svojej podoby stvorím človeka.“

Vzal hlinu, uhnielol z nej človeka a vdýchol mu dušu.

„Adam,“ oslovil ho, „odteraz budeš vládnuť nad vtákmi, rybami i zvieratami. Všetky ťa budú poslúchať a ty budeš poslúchať mňa.“

Siedmy deň Boh nepracoval. Odpočíval. Ba tento deň urobil dňom odpočinku na večné časy.

Na východe, v úrodnej rovine, stvoril potom rajskú záhradu a usadil v nej Adama. V čarovnej záhrade bolo mnoho stromov s lákavým ovocím a bol v nej aj strom života a strom poznania dobra a zla.

„Zo všetkých stromov môžeš jesť,“ povedal Stvoriteľ Adamovi, keď ho voviedol do

Rozprávanie

rajskej záhrady, „len plodov zo stromu poznania sa ani nedotkni, lebo ak to učiníš, umrieš.“

„Áno,“ odvetil Adam smutne.

„Ty sa vari netešíš, že si v mojej krásnej záhrade?“ zarazil Stvoriteľa Adamov smutný hlas.

„Ako sa môžem tešiť, keď som tu sám,“ uprel Adam svoje nevinné oči na Boha.

Stvoriteľ sa zamyslel a vzápätí priviedol do raja najrozličnejšie zvieratá a vtáky.

„A teraz im daj meno,“ povedal Adamovi. „Ako ich nazveš, tak sa budú volať.“

Adam pomenoval zvieratá i vtáky, ale naďalej zostal smutný. Vtedy Boh zoslal

o Adamovi a Eve

naňho hlboký spánok, vyňal mu z tela rebro a stvoril z neho Evu. Keď ju Adam zazrel, rozjasnila sa mu tvár a srdce sa mu naplnilo nesmiernym šťastím.

Od tejto chvíle Adam i Eva šantili od rána do večera, smiali sa, láskali, a keď dostali hlad, nasýtili sa plodmi rajských stromov.

Jedného dňa sa k nim priplazil had, najľstivejšie zviera zo všetkých rajských tvorov, a zasipel:

„Trháte plody z rôznych stromov, ale prečo ste ešte nechutnali jablká zo stromu poznania?“

„Stvoriteľ povedal,“ odvetila Eva, „že ak to urobíme, umrieme.“

„Ale kdeže,“ riekol had. „Nestane sa vám nič. To vám Boh zakázal iba preto, aby ste neboli takí múdri a takí šťastní, ako je on.“

Vtedy sa Eva pozornejšie zahľadela na strom poznania a s úžasom zistila, aké krásne sú jeho plody. Odtrhnúť si z nich sa však neodvážila.

„Neboj sa,“ pobádal ju had, „len to urob, sladšie jablko si ešte nejedla.“

Teraz už Eva neváhala. Odtrhla si zakázaný plod, odhryzla si z neho a dala aj Adamovi. Adam si jablko vzal, zahryzol doň a zrazu spoznal, že je nahý. Veľmi sa zahanbil, a keď pozrel na Evu, uvidel, že sa hanbí aj ona. V tej chvíli už obaja vedeli, že ich had oklamal. Celí nešťastní sa rozbehli k figovníku, odtrhli si z neho listy a priložili si ich na holé telá ako zásterky.

Zrazu počujú, že sa k miestu, kde sa ukryli, približuje Stvoriteľ.

„Adam, kde si?“ zavolať Boh.

„Pane,“ ozvalo sa spoza stromov, „počul som tvoje kroky, a tak som sa skryl.“

„Skryl?“ začudoval sa Stvoriteľ. „A prečo?“

„Lebo som nahý.“

Vtedy Boh spoznal, že Adam porušil jeho zákaz.

„Prečo si to urobil,“ spýtal sa ho prísne.

„To všetko Eva,“ vyhovoriť sa Adam na ženu a tá zas zvalila vinu na hada.

Vtedy Boh povedal hadovi:

„Pretože si to urobil, budeš na večné veky prekliaty. Medzi tebou a ženou, medzi tvojím a jej potomstvom zavládne večné nepriateľstvo.“

Adamovi a Eve riekol:

„Odteraz v pote tváre budete dorábať svoj chlieb, kým sa nevrátite do zeme, z ktorej pochádzate. Ste prach a do prachu sa navráťte.“

Potom zaodel Adama a Evu do zvieracích koží a vyhnal ich z raja. A aby sa doň nikdy nevrátili a neodtrhli si ovocie i zo stromu života a nežili tak večne, postavil pred vchod do rajskej záhrady anjela s ohnivým mečom.

Literárne spracoval ONDREJ SLIACKY
Ilustr. DAGMAR HLOŽEKOVÁ

Je Miška myška?

10. ČASŤ

A ČO BOLO ĎALEJ

Začala som sa nadúvať viac a viac, až si to oco nechtiac musel všimnúť.

„Balónuješ?“ opýtal sa. „Neblázni, veď uletíš.“

Vtedy som sa doňho pustila skoro ako mamina, keď už má niečoho plné zuby, celkom všetky.

„Bodaj by som nebalónovala. Ja dostanem, ja! Ja som stiahla obrus na zem? Ja som ma chcela zožrať? A vôbec — kto to celé vymyslel! Ja som povedala, že schovka je nanič? Ja som vymyslela hru NA KOCÚROV? Ja???”

„Ja—ja—ja—jajajáj,“ posmieval sa mi oco. „Čo tu jajčíš ako jajkadlo, zajachtala si sa?“

„Ty si zlý,“ nafúkla som sa ešte viac. „Ty dostaneš, uvidíš. Mama ťa vypráši ako koberec. Vieš, čo povie? Povie: TAKTO si sa ty o Mišku postaral?!“ A ježibabovsky zašpicatým prstom, srdito zapichnutým do vzduchu, som ukázala na spúšť pod stolom.

Zostalo ticho. Stáli sme, stáli a vzájomne sa premeriavali ako dva rozzúrené pštroxy.

„Ale ja mám svetielko,“ povedal odrazu oco vymeneným hláskom-konipáskom.

Čo má byť zase toto?! Pomýlil ma. „Aké svetielko? Kde?“

„Chceš vidieť?“

Nevedela som odolať. „Uhm.“

„Tak pod!“ A viedol ma do predizby, prebul mi topánočky a... UŠLI SME. Hneď som vedela, že utekáme z domu, podľa toho, ako sa oco tváril.

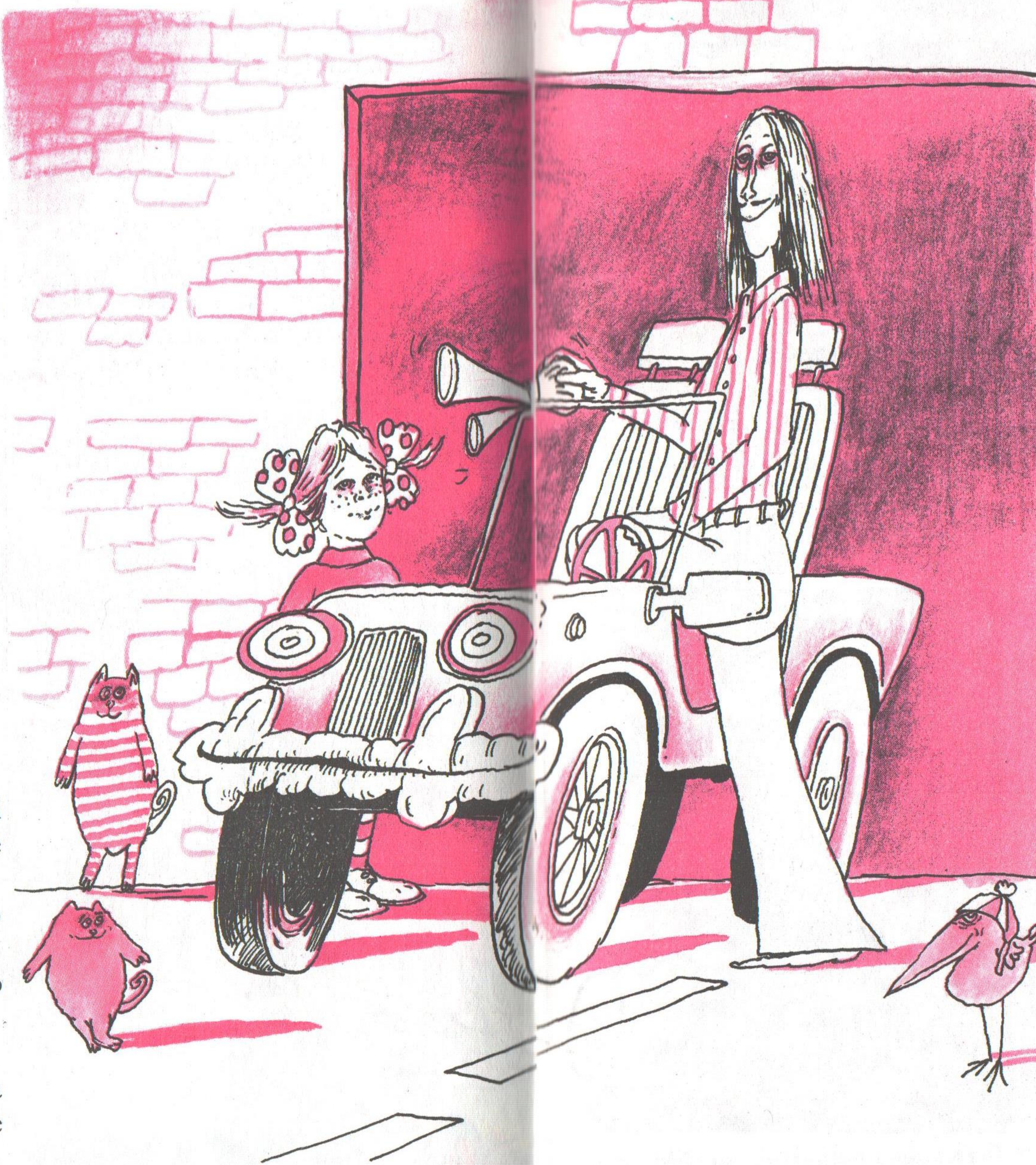
Zaviedol ma do garáže, otvoril dvere na aute a ja — šup dnu. Ocino nastúpil tiež.

„Pozri!“ usmial sa bojzливо a nad dverami sa zažalo malilinké svetielko. „Ako muška, však?“

„Mno... Kam ideme?“

Oco pokrčil plecami. Aha, takže to sa ešte nevie. Zmĺkla som; auto je môj kamoško, a tak som musela pozorne načúvať, ako ho ocino prebúdza z autových sníčkov.

Auto zachrapčalo, zažmurkalo, kým sa rozhodlo vyraziť,

presnejšie — vycúvať z garáže. Potom oco garáž zamkol a pomaly sme sa rozbehli. Hovorím pomaly, lebo auto, celé rozospaté, si potrebovalo najskôr pretiahnuť kosti.

„Vieš, kde sme?“ ozval sa oco zakrátko, keď už auto fičalo zvyčajným tempom.

„V aute.“

„To tiež,“ súhlasil oco, „ale okrem toho: VIEŠ, KDE SME?“ zopakoval s neobvyklým prízvukom, a keďže som neodpovedala, významne, so stíšeným hlasom, dokončil: „NA ÚTEKU!“

Asi očakával, že v momente zomriem od strachu alebo aspoň odpadnem alebo niečo podobné. Zboku na mňa zarezal, čo ja na to, a ja som mala chuť povedať mu: Čo pozeráš? Normálka!

Lenže to som nemohla, lebo je predsa len oco a je aj silnejší.

NA ÚTEKU

Viete, čo sa robí na úteku? Neviete, čo? Ani ja som to nevedela, a tak som sa rozhodla, že sa ocina spýtam.

„Všetko,“ znela jednoznačná odpoveď. „Na úteku môžeš robiť, čo len chceš, práve preto, že si na úteku a nikto ti do toho nemôže brlať.“

„Človeče, oco, to myslíš vážne?“ Niekde vnútri, vo mne, sa rozskákala podivná malá loptička a, neposlušnica jedna, celkom mi vyrážala dych. Videla som, že oco to vážne myslí vážne, ale ja som v tom zmatku odrazu nevedela, čo by som chcela NAJVIAC vyskúšať.

Oco mi našťastie pomohol: „Čo povieš, nepôjdeme do ZOO?“

„Fíí... to je nápad!“

A keby ste vedeli, čo sme tam všetko zažili! Oco sa chcel silou-mocou osobne zoznámiť s každým zvieraťom, s každým obyvateľom zoologickej záhrady.

Pred klieťkou sa vždy slušne predstavil:

„Dobrý deň, pán medveď, myslím, že sa ešte nepoznáme... aké je vaše ctihodné meno? HIMALÁJSKY? Hm... a čo! Ako ste tu spokojný, nemáte problémy s podnebíom? Predsa len v Himalájach je zrejme chladnejšie, nie? A teraz tieto horúčavy! Čo? Že vám to neprekáža? No to som rád. Tak, do videnia zase nabudúce, pán medveď.“

Alebo pred klieťkou s opicami:

„Ojój, slečinky, ale ste opekneli. Môžem vám ponúknuť

(Pokračovanie na str. 18—19)

Koniec KNIEŽAŤA RASTISLAVA

PÍŠU ŠTEFAN MORAVČÍK
A ZUZANA ZEMANÍKOVÁ
ILUSTRUJE MARIÁN ČAPKA

V Nitre, dávnom Príbinovom sídle, vládol Rastislavov synovec Svätopluk.

Po moci prahnúci Svätopluk začal niečo kuť proti strýkovi.

Rastislav sa rozhodol, že sa vzdorného synovca zbaví.

Svätopluk mal na Rastislavovom dvore svojich špehov.

Uprostred hostiny sa Svätopluk vychytil a bral sa preč.

Rastislav netušil, že všetko čo pripravil, vyšlo najavo.

Rastislav padol do vlastnej pasce. Po krutom boji ho Svätopluk zajal.

Kráľ Ľudovít Nemec zvolal do Rezna snem, ktorý súdil Rastislava. Franskí šľachtici odsúdili moravského panovníka na smrť.

Kráľ Ľudovít mu však udelil milosť. Lenže nemilosrdnú. Kat mu vypálil oči.

Rastislav dožil život v nemeckom väzení ako posledný zločinec.

búrske oriešky? Čo chcete vedieť? Moja opica? Táto? Ďakujem za opýtanie, rastie nám, rastie a je stále neposednejšia.“

Ja som opica?! Práve som sa chcela napaprčiť, lenže vtom, kde sa vzala, tu sa vzala, objavila sa z čista jasna pani DOZORKYŇA a spustila na ocina hrozitánsky krik.

„Čo to tu vyvádzate? Neviete čítať? Alebo ste slepý? Nevidíte cedulu: KRMIŤ ZVIERATÁ JE PRÍSNE ZAKÁZANÉ! Ak potrebujete okuliare, choďte si ich kúpiť! Hu-hu, taký veľký, a nemá rozum... Ešte aj tú malú kazíte,“ zapichla pani dozorkyňa aj do mňa oči ako špendlíky a oco sa začal scvrkávať ako topiaci sa snehuliak.

„My sme na úteku,“ pokúsil sa nsmelo namietnuť, ale pani dozorkyňa to vôbec nepochopila. Rozkričala sa ešte hlasnejšie:

„Vy ste, tuším, blázon. Šibi-ryby, pravda?! Aj vlasy máte pridlhé... Tá dnešná mládež!!!“

Oco sa nahneval, prestal sa scvrkávať a povedal mi: „Podme preč!“ On totiž neznáša, keď naňho niekto vrieska a hreší ho, a TAKTO naňho nikdy nevrieska ani naša mamina, a tá si VŠELIČO dovolí.

Nerozumela som, prečo pani dozorkyňa hovorila: „Tá dnešná mládež!“ veď ocino je dospelý. Patrilo to mne? Aj ja som niečo vyviedla?

Neviem. Znova sme utiekli a ja som oznámila ocovi novinu: „Už viem, čo sa robí na úteku. NA ÚTEKU sa hlavne stále UTEKÁ.“

AKO SME SA S OCOM STRATILI

Keď sme boli šťastne a bez úrazu za bránou ZOO, ocino zdvihol ruky nad hlavu.

„Vzdávam sa, Miška. Ako vidíš, som smoliar. Všetko, čo vymyslím, sa nejako čudne zvrtné, zomelie, prevráti a je z toho kucapaca. Skončil som, ďalej nevymýšľam. Vieš čo, nasadneme do auta a nech sa deje, čo sa deje... nech nás auto odvezie, kam chce.“

Hm, z tohto môže byť tiež pekná kucapaca, pomyslela som si. Zato autíčko sa veľmi zaradovalo.

„Ejha, útek je ozaj dobrá vec,“ zatrúbilo do sveta a najradšej by sa rozbehlo na všetky strany naraz, ibaže to sa predsa len nedá, a tak aspoň frčalo skoro tak rýchlo ako mercedes, ktorý nás za mestom predbehol.

Oproti nám sa náhlila sivá cesta s bielou čiarou uprostred. Skutočne bežala, ako len vládala, asi musela v meste niečo

ohromne dôležité neodkladne a čo najskôr vybaviť. Keď som sa pozerala cez predné sklo, vyzeralo to, akoby naše auto cestu-nešťastnicu hltalo a hltalo a neustále hltalo. Ale tak to nie je; auto predsa toľko miesta v bruchu nemá a okrem toho v jeho bruchu sme boli my: ja a ocino. Žiadna cesta sa tam s nami ani chvíľu netlačila, to mi môžete veriť. Ako je to naozaj, vysvitlo, len čo som sa pozrela von bočným oknom. Videla som, že cesta uháňa nazad do mesta a má pritom tak naponáhlo, že sa ani nechce nášmu autu vyháňať. Jednoduchou trošičku zohne krk a fuk... prešmykne sa popod auto, pomedzi kolesá. Beťárka, však?!

Auto sa s nami pustilo na vandrovku. Cestou sme stretali iné autá a stromy a bicykle, tie naše auto predbehlo ako nič, a ešte sme stretli cudzie domy a neznáme ulice a dokonca jeden traktor. To je, čo!

Nakoniec sme zastali na poli. Široko-ďaleko hnedá hlina, samá hlina... a iba v diaľke čierne vtáky; príliš ma to nenadchýnalo.

„Kde sme?“ opýtal sa oco a auto previnilo odpovedalo: „Neviem.“

„Ták, zablúdili sme,“ obrátil sa ku mne oco s vystrašenými očami. „Hotovo. Sme stratení.“

Hrklo vo mne. Znova som sa rozhliadla okolo.

„Veď tu nie je čierny les. Zablúdiť sa dá len v čiernom lese, aj Janko s Marienkou z rozprávky o medovníkovej chalúpke iba tam zablúdili,“ snažila som sa nás zachrániť. No i tak mi bolo do plaču, lebo to pole bolo obrovské a škaredé, a ešte aj začalo pršať.

„Stratiť sa dá všade,“ poučil ma oco. „Nedá sa nič robiť, SME STRATENÍ. Asi tu zomrieme od hladu.“

„Úúúúú—ááúúú—úúú—úúú...“ rozplakala som sa už naozaj. Čo iné mi zostávalo.

„Žišmárja, prestaň! Si ako sanitka,“ zhrozil sa oco. „Neboj, nezomrieme od hladu, auto nás tu nenechá. Oddýchne si a určite nájde cestu naspäť. Neboj, Miška, neplač... neboj sa. Porozprávam ti rozprávku, chceš?“

Chcela som. Neviem, prečo sa ocino vždy tak vyplaší, keď začnem plakať. Hlavná vec, že nie sme úplne stratení. Iba trochu. Nech si teda auto rýchlo oddýchne.

Ocino mi utrel noštek a začal rozprávať...

(Pokračovanie)

Píše

Tajana Keheorní

Ilustruje

Lubor Ondráš

● Zdravý a pevný ako dub

Na také prirovnanie sa veru nikto neurazí. Dub je strom, ktorý vzbudzuje úctu. Nie je šašo-jašo. Je rozvážny, neponáhla sa. Rastie pomaly, a kým dospeje, trvá to takmer sto rokov. Dub si určite nespletiete s mým stromom. Spoznáte ho podľa vykrajovaných listov a žaluďov. Keď si ho budete obzerať, pozrite sa dobre pod nohy. Mohli by ste zašliapnúť dubák, čiže hríb dubový.

Pod Panskou Javorinou v Považskom Inovci rastie vyše päťdesiat obrovských starých dubov. Najväčší a najstarší je dub v Dubinnom, v bardejovskom okrese. Podľa starých záznamov zaplatili Dubinčania v roku 1440 vysoké odstupné, aby im dub nevyrúbali. A chránia si ho podnes. Dub má už sedemsto rokov.

Veľký slovenský básnik Ján Hollý najradšej písal v dubovom háji Mlích. Pod rozkošatým dubom sedel aj vtedy, keď k nemu prišiel na návštevu profesor Ľudovít Štúr, aby mu oznámil, že vytvoril pre Slovákov jednotný spisovný jazyk.

● Morské oči

„Boli ste už na Štrbskom Plese, milostivá pani? Nie, my chodíme iba na hasičský.“ Na tomto vtipе sa smiala moja mama. Ale stavím sa, že aj dnes sa nájdú takí, ktorí o plesách veľa nevedia. Voľakedy si ľudia mysleli, že tatranské plesá sú spojené s morom. Veď ich aj volali morské oká. Ako je to naozaj? Plesá sú ľadovcového pôvodu. Pred mnohými tisíckami rokov, keď boli Tatry vyššie než dnes, keď v nich bolo teplejšie, keď tam kvitli rastliny ako v južných krajoch, boli práve tretohory. Po teplе prišla doba ľadová. Na končiaroch sa nahromadili obrovské množstvá snehu, ktorý sa postupne menil na ľad. Obrovské ľadovce sa pomaly zosúvali nadol a roztápali sa. Pritom v skalách vyhlbovali výmole ako obrovské kotly. A keď sa zase oteplilo, ľadovce v kotloch sa roztopili a vznikli plesá.

Akú farbu majú tatranské plesá? Ako oči. Zelenú, modrú, modrozelenú, sivomodrú, modročiernu. Záleží to na tom, či je pleso hlboké, veľké, aká je práve ročná doba a či je ráno, večer, či je zamračené alebo svieta pobližšie slnko.

DETI V

● Kto otvára jar

Jar je najkrajšie ročné obdobie. Po dlhej zime prichádzajú dni plné slnka a zelene. Vracajú sa sťahovavé vtáky. Zvieratá sa zobudzajú zo zimného spánku, pučia stromy a kriky. Spod snehovej periny vystúkajú hlávku prvé snežienky, bledule, šafraň, prvosenky. Prvosenke niekde hovoria petrklíč. Pomenovanie vzniklo v stredoveku: kľúč svätého Petra. Zlatý kľúč svätého Petra otvára nebeskú bránu, žltozlatá prvosenka otvára bránu jari.

Zelenom

VRANA A LIŠKA

J. A. Krylov

Prel. JÜLIUS LENKO

Vrana raz kdesi našla kúsok syra; sadla si na štíhlu svrčinu, že spraví si tam hostinu. Zamyslí sa však a syr drží v pysku. Vtom na nešťastie čert tam poslal lišku... Pach syra lišku ovanie. Liška syr uzrie — chuť naň dostane. Zavrtiac chvostom, tíško k stromu kročí, nespúšťa z vrany žiadostivé oči a sladko sa jej ohlási: „Stvorička, či len krásna si! Tvoje hrdlo a tvoje očka — najrozkošnejšia rozprávočka! A aké pierka a zobáčik máš! A iste anjelský je aj tvoj hlas... Zaspievaj... Nože... Krásavicu, ako ty si, istotne nikto v hlase neprevýši. Môžeš byť kráľom spevcov v našej ríši.“ Vrana sa šťastím išla rozplynúť, od radosti sa celá zadúšala a na tú sladkú chválu liškinu z plného vranieho hrdla zakrákala. Syr vypadol jej — liška mala hostinu.

VY, ĽUDIA, SA PODAĽTORÍ ZLE DÍVATE, KEĎ SI MYSLÍTE, ŽE HAVRAN JE MÔJ MUŽ. KDEŽE, MÔJ MUŽ JE VRANIAK. A TÚ BÁJKU O LIŠKE, VRANE A KÚSKU SYRA, TO TIEŽ MOHOL NAPÍSAŤ LEN ČLOVEK. PREDSA NIE SOM TAKÁ HLÚPA, ABY MA PREKABÁTILA OBYČAJNÁ LIŠKA. A VÔBEC NIE JE PRAVDA, ŽE ŠKAREDO KRÁKAM, VIEM AJ INÁČ, VEĎ PATRÍM MEDZI SPEVAVCE. KTO NEVERÍ, MÔŽE SA OTOM PRESVEDČIŤ. PRAVE TERAZ SI NA JEDNOM VYSOKOM TOPOLI STAVIAME S MOJÍM VRANIAKOM HNIEZDO. MALI BY STE HO POČUŤ, AKO KRÁSNE MI PRITOM ŠVITORÍ DO UCHA. A EŠTE NIEČO: MOJA SESTERNICA VRANA ŠEDIVKA NEZOŠEDIVELA OD STAROSTÍ. ŠEDIVÉ SÚ VŠETKY JEJ SESTRY A BRATIA, PRAVE TAK AKO JA SOM ČIERNÁ.

VAŠA VRANA

Pripravila MARTA ŠURINOVÁ
Ilustr. DANIELA ONDREJČKOVÁ

KOZÍ *chvost*

Mária Rázusová-Martáková

Pán Boh stvoril nebo a zem. More oživil rybami, povetrie vtákmi a zem plazmi a štvornohými zvermi. A všetko bolo stvorené krásne a múdro, až sám diabol zazávidel Pánu Bohu. I on chcel tvoriť, i on chcel vdychovať život. V nestreženom čase prikradol sa k zázračnej hline a dal sa sám do roboty. Gniavi hlinu v ostrých prstoch, gniavi a pritom si myslí:

„Stvorím i ja aspoň zviera, ktoré bude len mne slúžiť.“ Moril sa deň, a nemalo to ani päty, ani hlavy. Moril sa druhý deň a urobil hlavičku. Na tretí deň podaril sa driek i s dlhočizným chvostom. Postavil to nové zviera na tenúcke nôžky a začal mu rozkazovať ako Pán Boh:

„V mene mojom vstaň! V mene mojom vstaň!“

No zázračná hlina v rukách diablových bola len obyčajnou hlinou. Darmo diabol prikazoval — zviera neoživalo. Trápil sa, vykrikoval, až vyšla prvá hviezda a pripomenula mu dielo Pánovo.

„V mene božom, zviera, vstaň!“ prišlo mu znevrady na jazyk.

A div divúci: mŕtva hlina začala ožívať a pred diablom sa vystrela — koza. Nevelká hlavička, tenké nôžky a chvost až po zem.

Len čo koza otvorila prvý raz oči, zľakla sa čierneho diabla. Skočila na bystré nôžky a pustila sa cestou-necestou.

„Stoj, ja som ťa stvoril, mne budeš slúžiť!“ volal diabol a rozbehol sa za ňou.

Keď sa diabol ozval, zarachotilo to svetom, ako keby zaburácali hromy. Koza sa preľakla ešte väčšmi a zrýchli-la beh.

„Radšej zahynúť ako slúžiť diablovej,“ myslela si a letela ozlomkrky.

Ale ani diabol nelenil. Vystrel nohu, vystrel ruku, a už držal kozu za chvost a ťahal ju k sebe.

„Nié-é-é!“ vyrazila koza zo seba.

Letel okolo anjel boží. Videl strach úbohého zvieraťa, počul jeho žalostný hlas. Vytrhol si preto z hlavy zlatý vlas a spustil ho dolu. Vlas padal, padal, až dopadol na kozin chvost a ako meč ho odťal práve pred diablovou rukou. Uteká koza preč a diabol sa ako osprostený díva na chvost vo svojich rukách. Potom si ho vzal domov a koze ho dodnes nevrátil.

Ilustr. PETER CPIN

Ako
SA NESTAŤ
NEOKRÔCHANCOM

Mačka

ZVONIMIR
BALOGH

Človek si skrotil psa, aby mu pomohol uloviť zajaca. A mačku, aby ho oslobodila od nebezpečenstva zvaného myš. Dnes to však vyzerá tak, že mnohé zvieratá zabudli, prečo boli skrotené. Mestské psy v živote nevideli zajaca a občas ulovia nejaké papuče a pokúšajú sa chytiť vlastný chvost. Vychádzajú na ulicu, najčastejšie do parku, len aby trochu vyvetrali svojho majiteľa. Myši už niet, ak si odmyslíme biele myši, ktoré je schopný vidieť podaktorý otec. Čo teda loví mačka? Kľbká vlny? Aj to je zriedkavé, odkedy mamy a staré mamy zamenili ihlice na pletenie za volant, telefónne slúchadlo, cigaretu, ceruzku.

Napriek tomu je mačka užitočná. Kto ju má, častejšie mení podaktoré predmety v dome. Menia sa záclony, po ktorých sa mačky šplhajú pre nedostatok stromov, kupujú sa nové vázy, poháre, džbány, popolníky, soľničky... podľa toho, čo mačka rúca zo stola či stoličky, keď sa hrá. Zvlášť veselo je, keď sa mačka chce vidieť v zrkadle v kúpeľni, aby zistila, čo z nej človek urobil, a spôsobí zmätok medzi zubnými kefkami, kolínskymi vodami, rúžmi, lakmi, očnými tieňmi a ostatnými mejkapmi. Potom už nerozoznáš dedkov umelý chrup od babkinho.

Mnohí ľudia, keby nemali mačky, nikdy by neoprali posteľné prikrývky, ani by nevyprášili koberce.

A pokiaľ ide o chytenie — úlohy sa zamenili. Nie mačka chytá myši, ale majiteľ mačky chytá blchy v jej kožuchu.

Rovnako je to aj so psom. Vyzerá to teda tak, že pes s mačkou si skrotili človeka, a nie on ich. Zvieratá panujú nad ľuďmi, a tí si to často ani nevšimnú.

Ako sa zvieratá cítia v novej úlohe? Celkom dobre. Jeden uspáva druhého; driemu v kreslách pred obrazkou. Rozdiel je v tom, že mačka pri tom pradije a pán chrápe.

Prekladá Peter Čačko Ilustruje Peter Cpin

Marta Hlušíková
INDIÁNSKE

Hajomstvo

„Starký, aké si mal meno, keď si bol malý, a bol si Indián?“ spýtala sa Rinka starého otca, ktorý spokojne sedel na slniečku a baskal zo starej fajky.

„Rýchly šíp,“ odvetil starký a vyfúkol z úst belasé koliesko.

„To fajčíš fajku mieru?“

„Mhm.“

„A mohol by si urobiť také kolieska, ktoré by sa držali za ruky?“

„To bude ťažké,“ vyfukoval starký kolieska z fajky mieru tak usilovne, že z kuchyne vybehla starká a celý mier pokazila. Vyhnala starkého a Rinku na dvor, aby jej dym nešiel do hrncov.

„Aj ste si farbili tváre?“

„Aj.“

„Aj my by sme si mohli.“

„Môžeme,“ prikývol starký.

„A čím?“

„My sme sa kedysi natierali blatom.“

„A my by sme sa mohli lekvárom a Belko by nás potom oblízal!“ vykrikla Rinka a utekala do kuchyne.

O chvíľu priniesla pohárik malinového džemu.

„Môžem?“ spýtala sa Rinka a namočila si prst do pohára. Potom to skúsil aj starký a celkom sa mu to zapáčilo. Ba dal aj Belkovi.

Džem voňal tak malinovo, že keď sa chceli konečne natierať, už sa nemali čím.

„Héj! Vy dvaja!“ vybehla starká na dvor.

„Nevideli ste môj pohár džemu?“

„Čo hľadá Sokolie oko v tábore Rýchleho šípa?“ spýtal sa pokojne starký a vyfukoval belasé obláčiky, ktoré sa držali za ruky.

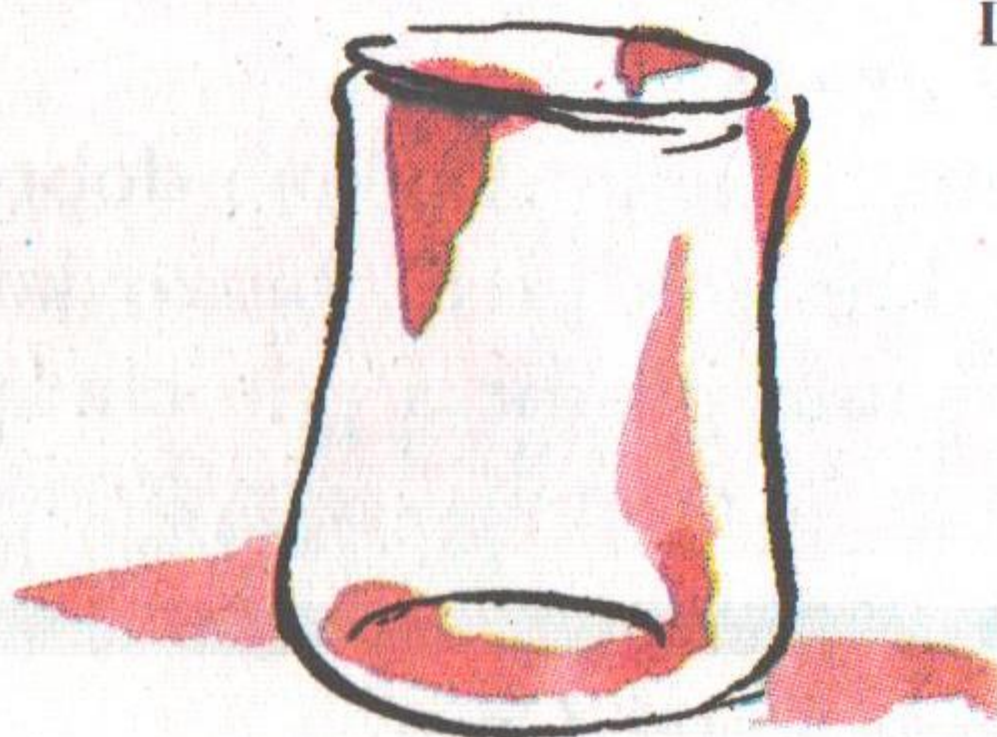
Sokolie oko začalo hundrať, kým neobjavilo prázdny džemový pohár.

„No ale toto! Čo ja dám na šišky?“

„Spýtaj sa Maškrtnej labky,“ povedal víťazne starký a pozrel sa na Belka, ktorý žmúril oči do slniečka, vyplazoval jazyk a tváril sa, že o ničom nevie.

Rinka so starkým mlčali ako praví Indiáni.

Dvojstranu ilustr. PETER CPIN

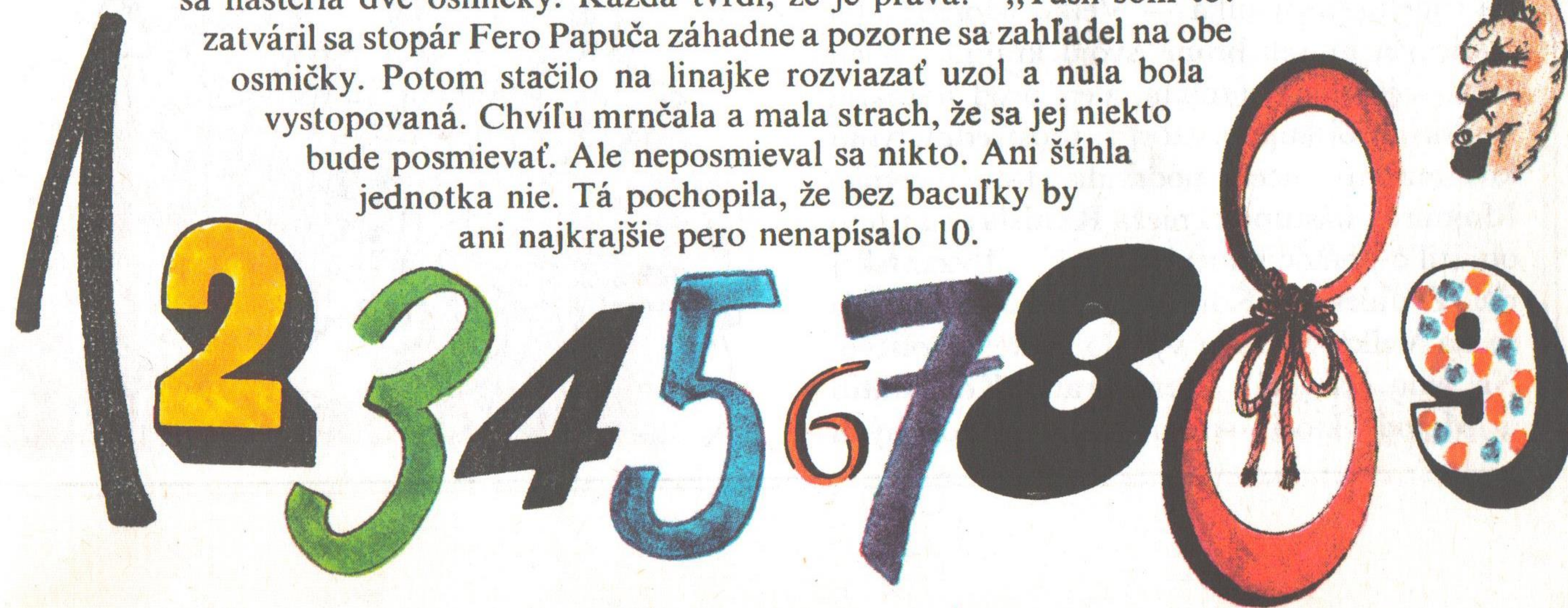
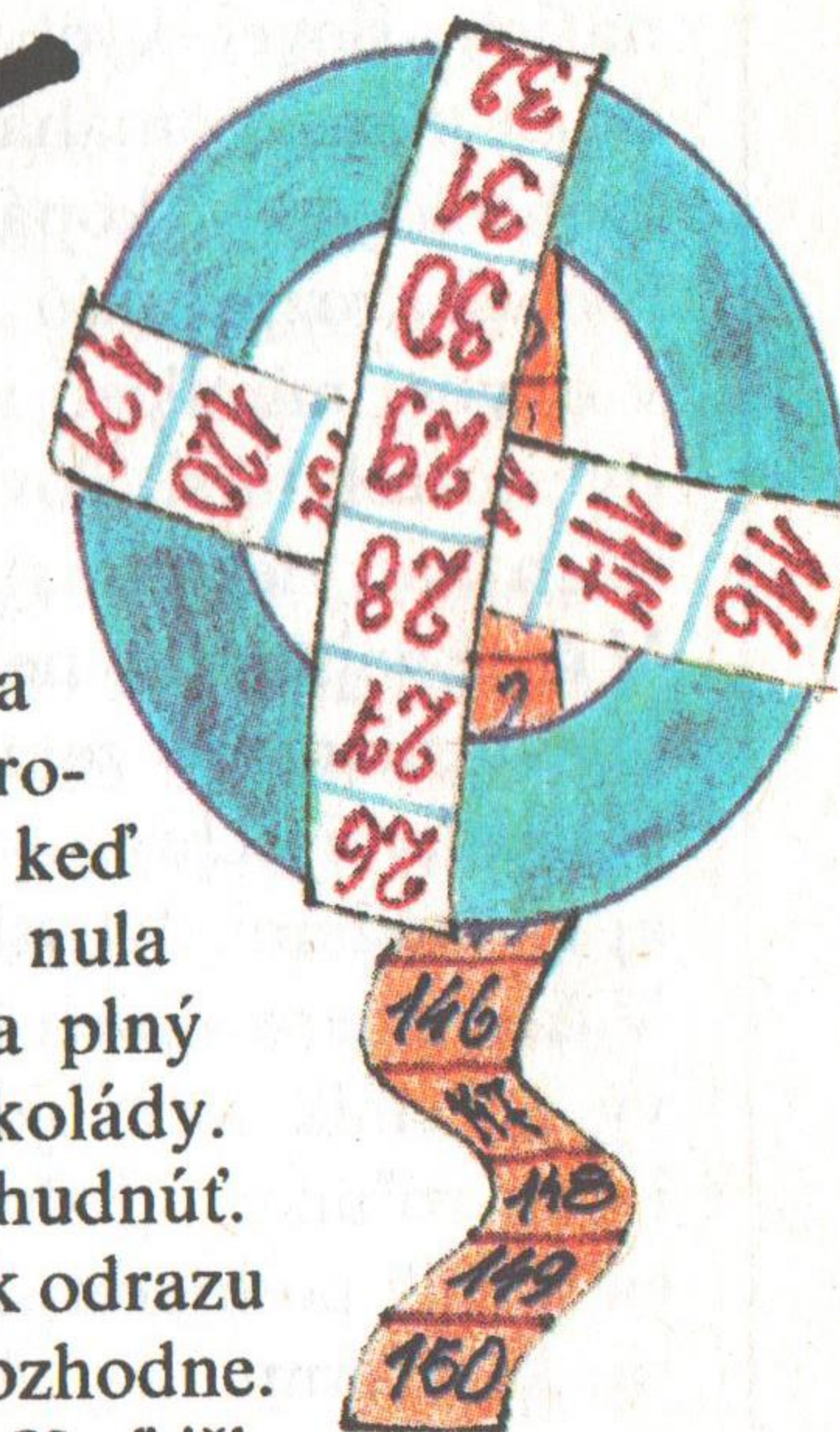

Tučná nula

IMRICH BARIAK

Tučná nula sa nesme-

lo pozrela na jednotku a zaochkala: „Och, aká je len štíhla. Prešmykne sa každou špárou v písanke. A ja ledva preskočím zo strany na stranu.“ Veru áno. Niekoľko by si ju mohol pomýliť s kolesom na tragači. Taká bola baculatá. „Raz darmo, musím schudnúť!“ rozhodla sa nula a začala zhadzovať kilá. Behala hore-dolu po písanke, robila kotrmelce a náramne sa potila. Ale neschudla ani gram. Ba keď sa pozrela do zrkadla, zdalo sa jej, že ešte viac pribrala. Lenže nula bola tvrdohlavá. Prestala raňajkovať, obedovať, večerať. Keď videla plný tanier makových buchiet, zažmúrila oči. Nedotkla sa dokonca ani čokolády. Nadarmo ju lákala pekným obalom. Ale znova nič. Nula nie a nie schudnúť. Jednotka sa páčila každému a na bacuľku sa uškŕňali posmešníci. Tá však odrazu dostala nápad. „Stiahnem sa v páse linajkou a basta!“ povedala rozhodne. Sťahovala sa deň, dva a neprestala, kým nemala pás celkom štíhlučký. Keď išla okolo jednotka, pozdravila: „Ahoj, osmička! Nevidela si nulu? Niekam sa stratila.“ „Tu som! Nevidíš ma?“ chcela skríknuť nula, ale rýchlo si zahryzla do jazyka. Odrazu bola celá písanka hore nohami. Stratenu nulu hľadali čísla, pomlčky aj machule. Ale márne sa namáhali. Zavolali preto slávneho indiánskeho stopára Fera Papuču. Ten sa najprv zamyslel, potom sa capol po pomaľovanom čele a zvolal: „Mám to!“ A hneď aj prezradil, čo má. Prikázal: „Všetky čísla, postavte sa do radu! Dvojka za jednotku, štvorka za trojku.“ Čísla poslúchli a odrazu niekto oznámil: „Nevidané, v písanke sa hašteria dve osmičky. Každá tvrdí, že je pravá.“ „Tušil som to!“ zatváril sa stopár Fero Papuča záhadne a pozorne sa zahľadel na obe osmičky. Potom stačilo na linajke rozviazať uzol a nula bola vystopovaná. Chvíľu mrnčala a mala strach, že sa jej niekto bude posmievať. Ale neposmieval sa nikto. Ani štíhla jednotka nie. Tá pochopila, že bez bacuľky by ani najkrajšie pero nenapísalo 10.

Veľká Morava

Mlčanie písomných prameňov o osudoch našich slovenských predkov po Samovej smrti nám pomáha preklenúť veda zvaná archeológia. Vykopávky sídiel, opevnení, pohrebísk rozprávajú o každodennom živote v dávnej minulosti i o tom, že asi pred tisíc dvesto rokmi si Slovania začali na vyvýšeninách nad riekami stavať mohutné **hradiská**. V čase vojnového nebezpečenstva našli za ich opevneniami zo zemných valov a drevenými palisádami ochranu všetci príslušníci kmeňa aj so stádami dobytky a zásobami potravín. V čase mieru v nich žil predovšetkým kmeňový náčelník so svojou družinou, remeselníci i časť roľníkov. Jednotliví kmeňoví náčelníci sa snažili podriať si susedné hradiská a stať sa **kniežatmi** — vládcami oveľa väčšieho územia než mali dosiaľ.

Keď roku 833 moravské knieža Mojmir porazil a vyhnal nitrianske knieža Pribinu a zjednotil obe územia, zrodil sa štát — **Veľká Morava**. Franská ríša, veľmoc, ktorá sa rozprestierala na dnešnom území Francúzska, Nemecka, Talianska, si začala podrobovať aj slovanské kmene — polabských Slovanov i Čechov. Na strednom Dunaji však narazila na silného protivníka — Veľkú Moravu. Jej vládcovia museli brániť svoju krajinu nielen pred vojenskými útokmi, ale i pred nárokmi franských biskupov, ktorí si prostredníctvom kresťanstva chceli podriať toto územie. Mojmirov nástupca knieža **Rastislav** sa preto obrátil o pomoc k inej veľmoci — Byzantskej ríši. Z ďalekého Konštantinopolu (Istanbul) sa na Veľkú Moravu vydalo veľké posolstvo. Na jeho čele stáli učení bratia **Konštantín** a **Metod**, ktorí okrem mnohých cenných

darov prinášali do našej krajiny i dar najvzácnejší — knihy.

Konštantín a Metod sa narodili v gréckom meste Solún, v ktorého okolí žilo veľa Slovanov. Legenda dokonca tvrdí, že ich matka bola Slovanka. Reč jednotlivých slovanských kmeňov sa vtedy líšila oveľa menej ako dnes. Jazyku makedónskych Slovanov, ktorým hovorili obaja bratia, dobre rozumeli i naši predkovia. No **staroslovienčina** obsahovala i hlásky, ktoré sa nedali napísať gréckym alebo latinským písmom. A preto Konštantín, nazývaný aj Filozof, vytvoril úplne novučičké písmo — **hlaholiku**. S jej pomocou preložil a prepísal spolu s bratom bohoslužobné knihy, časti biblie-evanjeliá, ba i knihu byzantských zákonov.

Na rozdiel od franských kňazov, ktorí slúžili bohoslužby v latinčine, chceli Konštantín a Metod šíriť kresťanstvo v jazyku, ktorému by porozumeli aj jednoduchí ľudia. Úspechy, ktoré mali pri šírení kresťanstva,

vyučovaní žiakov, boli trňom v oku franským biskupom. Svoju činnosť a prácu museli Konštantín a Metod obhajovať v Ríme pred pápežom. I tu dosiahli veľký úspech. Starosloviansky jazyk bol zrovnoprávnený s hebrejským, gréckym a latinským. Jazyk našich predkov bol tak pozdvihnutý na úroveň najstarších európskych kultúrnych národov. Vymenovanie Metoda za arcibiskupa zároveň obmedzilo vplyv franských kňazov a otvorilo cestu nezávislosti a slobody Veľkej Moravy.

Svoj najväčší rozmach dosiahla Veľká Morava za panovania **Svätopluka**, ktorý vládol nad územím Moravy, Slovenska, Čiech, časti Poľska, Maďarska i Rakúska. V strednej Európe za jeho vlády vyrástol mocný slovanský štát, ku ktorému sa dodnes hrdlohlásime nielen ako k veľkej ríši, ale aj ako k obdobiu, keď dvaja solúnski bratia položili základ slovanskej vzdelanosti, ktorá sa stala východiskom i pre našu kultúru.

Počas cesty do Ríma chorľavý Konštantín vstúpil do tamojšieho gréckeho kláštora, prijal meno Cyril a zakrátko zomrel. V jeho

náboženskom a kultúrnom diele pokračoval starší brat Metod.

Po Metodovej smrti kráľ Svätopluk jeho žiakov z Moravy vyhnal. Pri Ochridskom jazere v Makedónii vytvorili v kláštore nové centrum vzdelanosti a pokračovali v diele svojich učiteľov. Vytvorili nové písmo, ktoré na Cyrilovu počesť nazvali cyrilikou. Toto písmo pod názvom azbuka používajú dodnes milióny obyvateľov východnej a juhovýchodnej Európy.

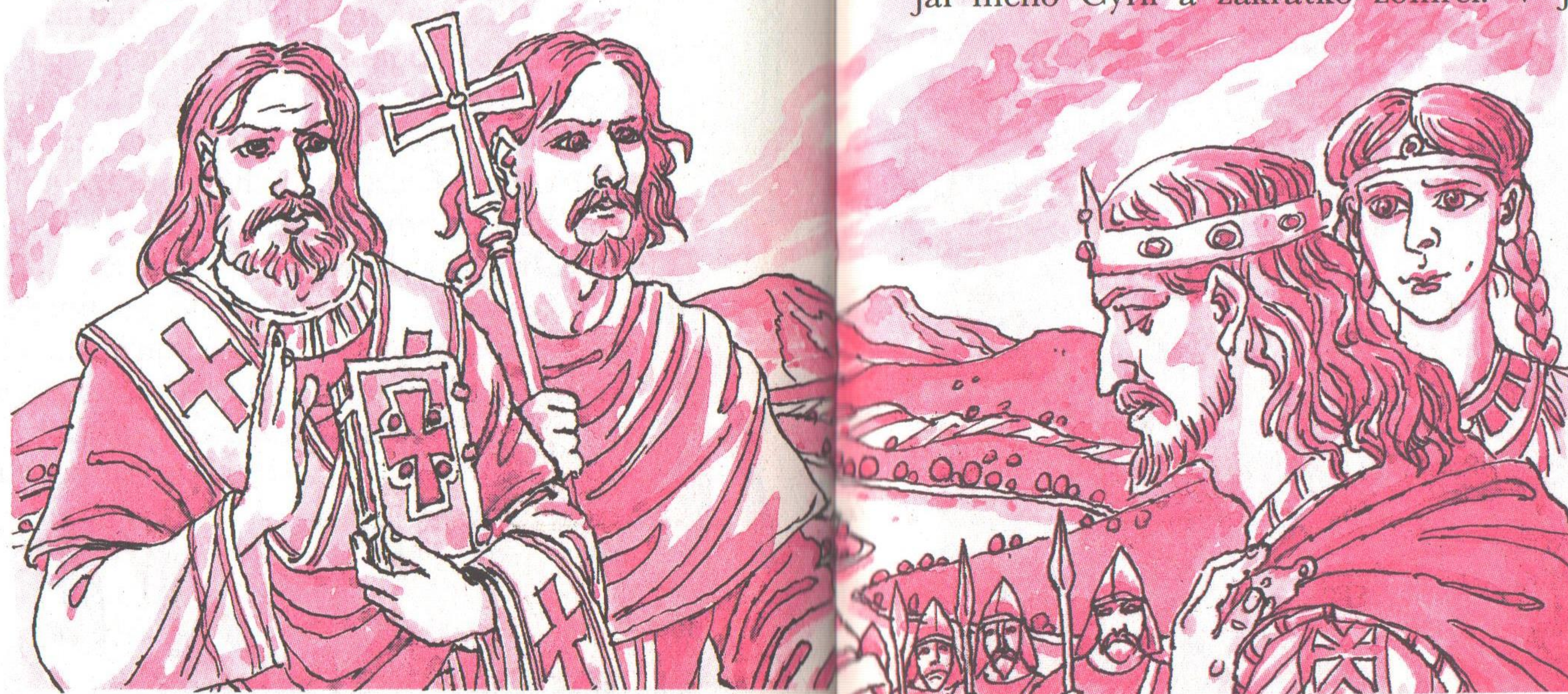
Za zásluhy pri šírení kresťanstva a vzdelanosti vyhlásila katolícka cirkev **Cyrila** a **Metoda** za svätých. Naše národy, ale aj ľud Ruska, Ukrajiny, Bulharska a Juhoslávie ich po stáročia uctievali ako vierozvestov a prednávanom sa dokonca stali patrónmi-ochrancami Európy.

Knieža Svätopluk mal troch synov. Keď zomieral, rozdelil krajinu medzi nich, pričom prvého syna ustanovil za veľkoknieža. Mladší bratia ho mali poslúchať. Svätopluk akoby tušil, čo sa stane s ríšou po jeho smrti, zviazal tri prúty a podal ich prvému synovi, aby ich zlomil; keď to syn nedokázal, dal ich druhému a napokon tretiemu. Potom prúty rozviazal a každému synovi dal po jednom. Nato im prikázal, aby ich zlomili. Synovia to zaraz vykonali. Svätopluk im potom povedal:

„Keď ostanete v porozumení a láske nerozlučiteľní, nepriatelia vás nebudú môcť poraziť. Ak však povstane medzi vami roztržka i súperenie a rozdelíte sa na tri osobité vlády, nepodliehajúc prvému bratovi, zničíte sa navzájom a susední nepriatelia vás úplne spustošia.“

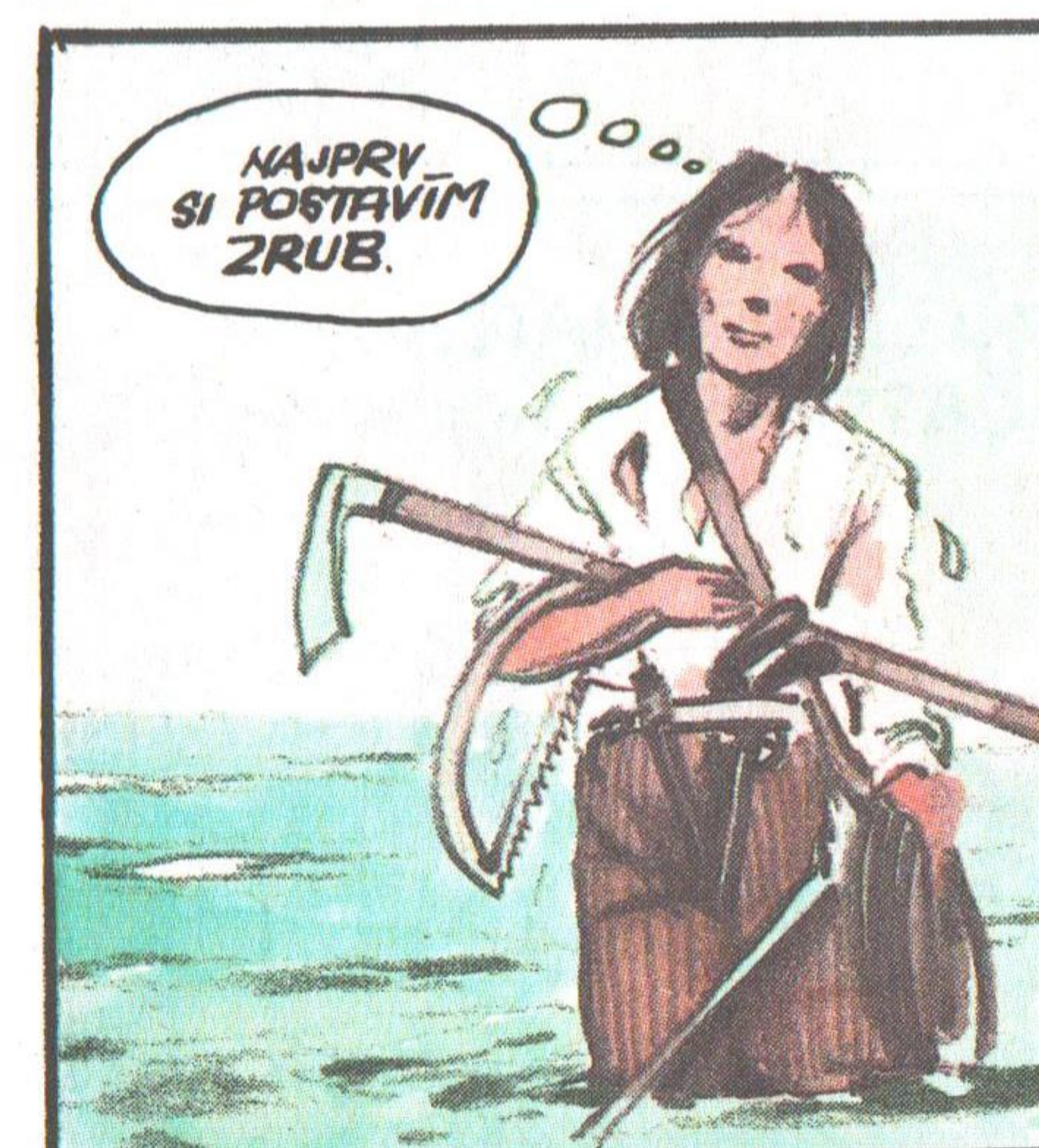
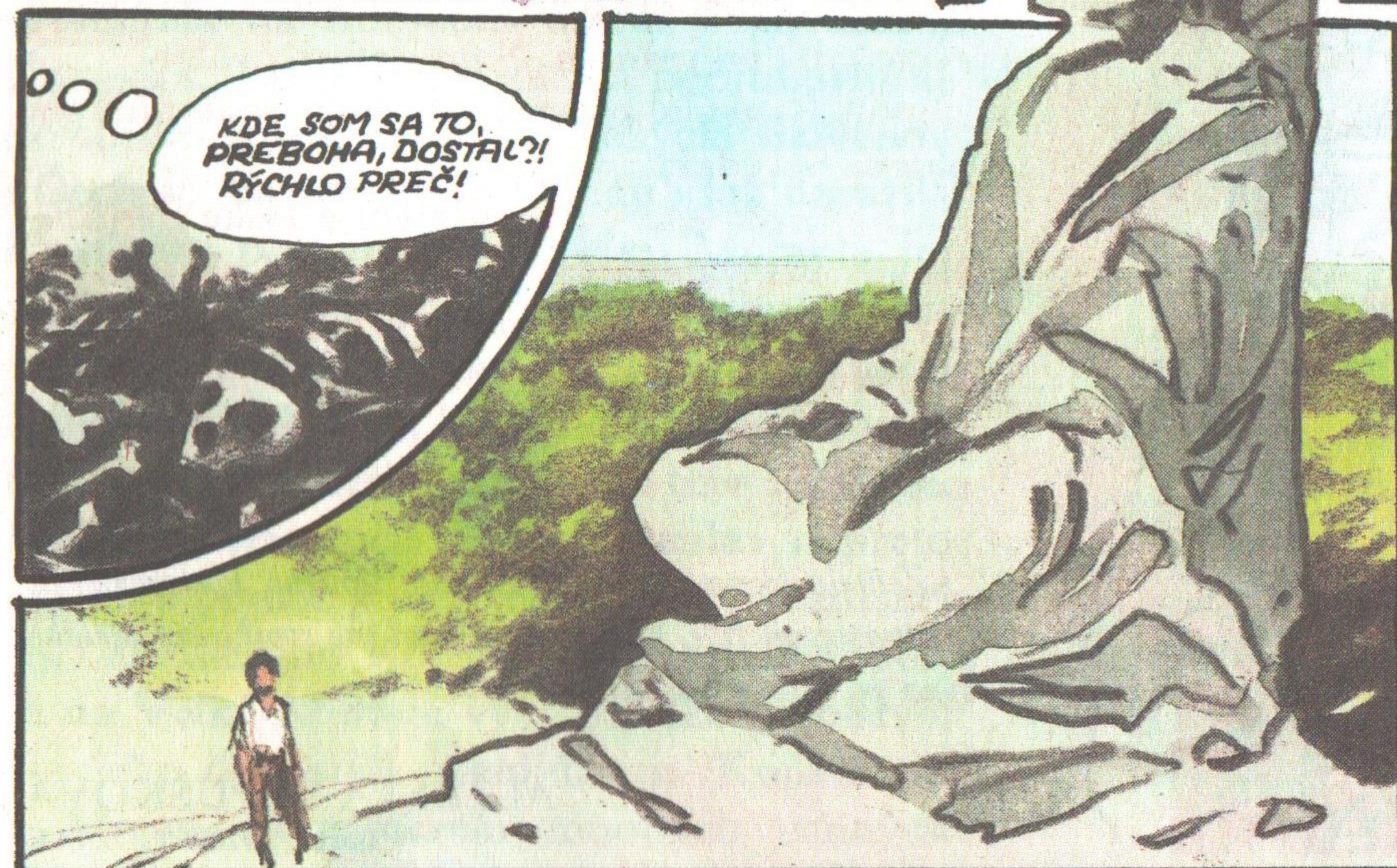
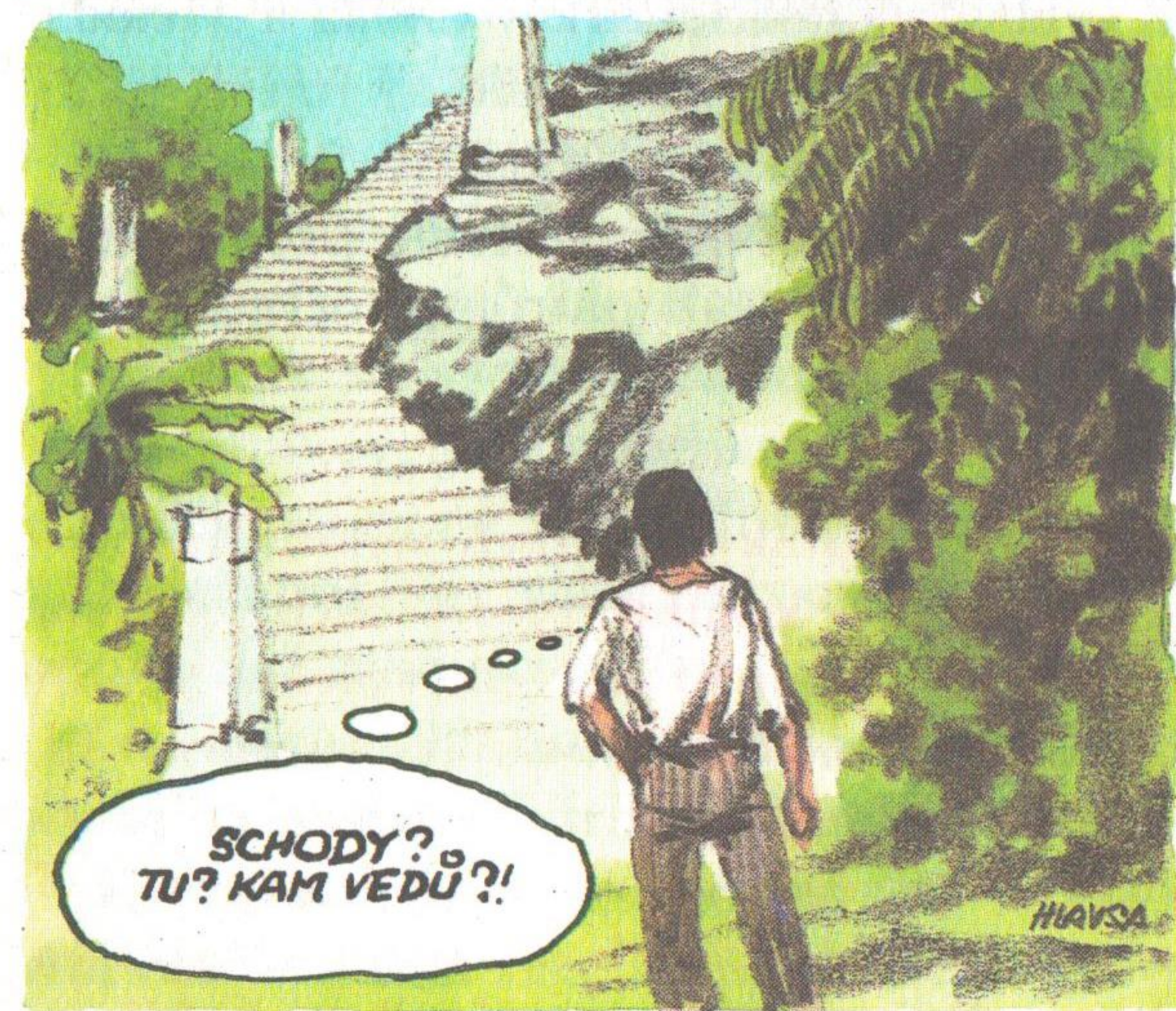
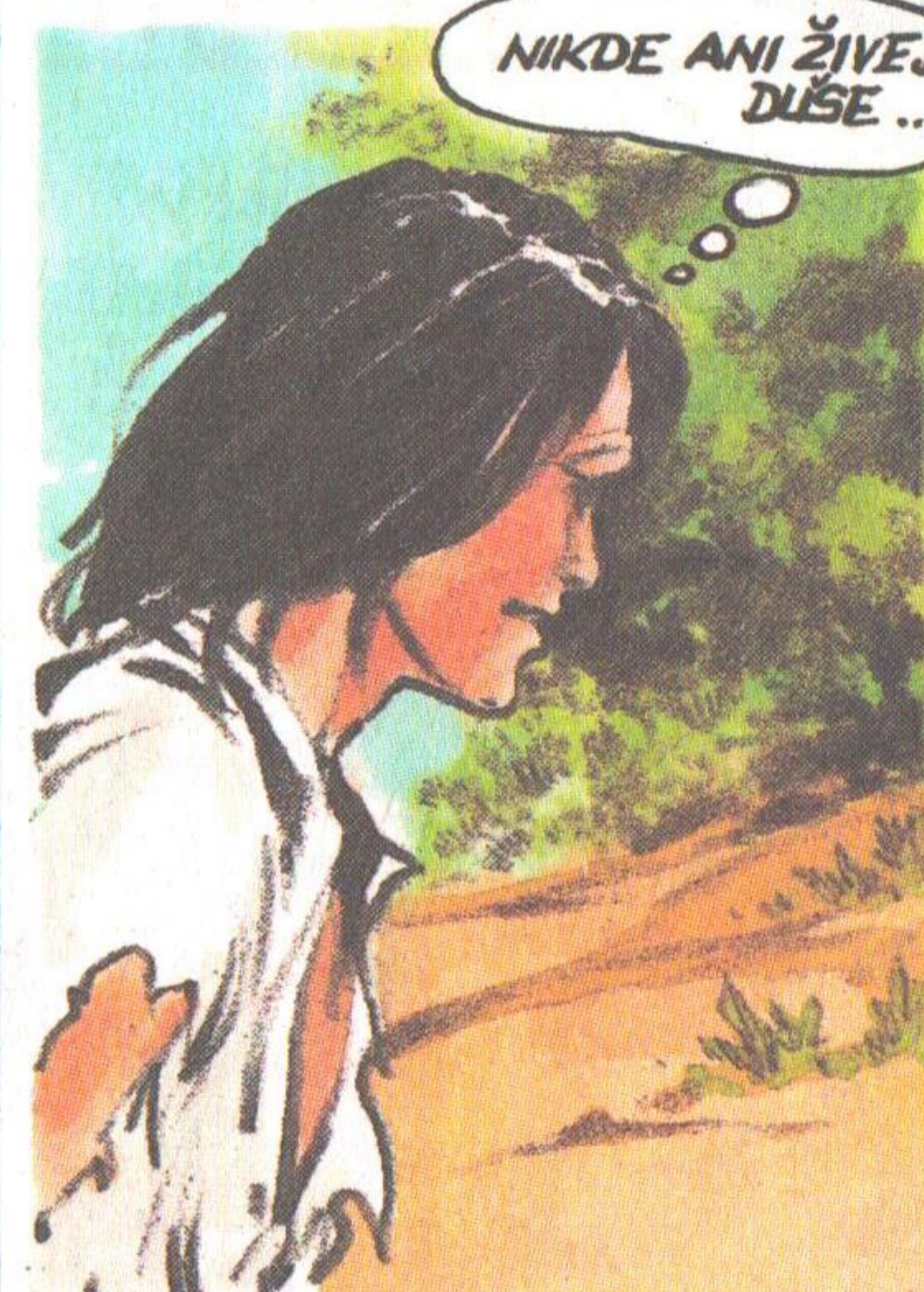
Z diela byzantského cisára Konštantína Porfyrogeneta O spravovaní ríše, ktoré dal napísať pre svojho maloletého syna po Svätoplukovej smrti.

ALŽBETA SOPUŠKOVÁ
Ilustr. JOZEF CESNAK

Lod', na ktorej prikovali Karola Jettinga k veslu, bola pirátska. Pri jednej lúpežnej plavbe ju napadla anglická vojenská loď. Vtedy vodca pirátov ozbrojil

aj nešťastných galejníkov, aby spolu s pirátmi bojovali proti Angličanom. Galejníci však svoje meče obrátili proti nemu. Kapitán pirátov sa im pomstil tak, že zapálil sklad pušného prachu. Jediný, kto prežil vybuchnutie lode pri akomsi neznámom ostrovčeku, bol len Karol Jetting.

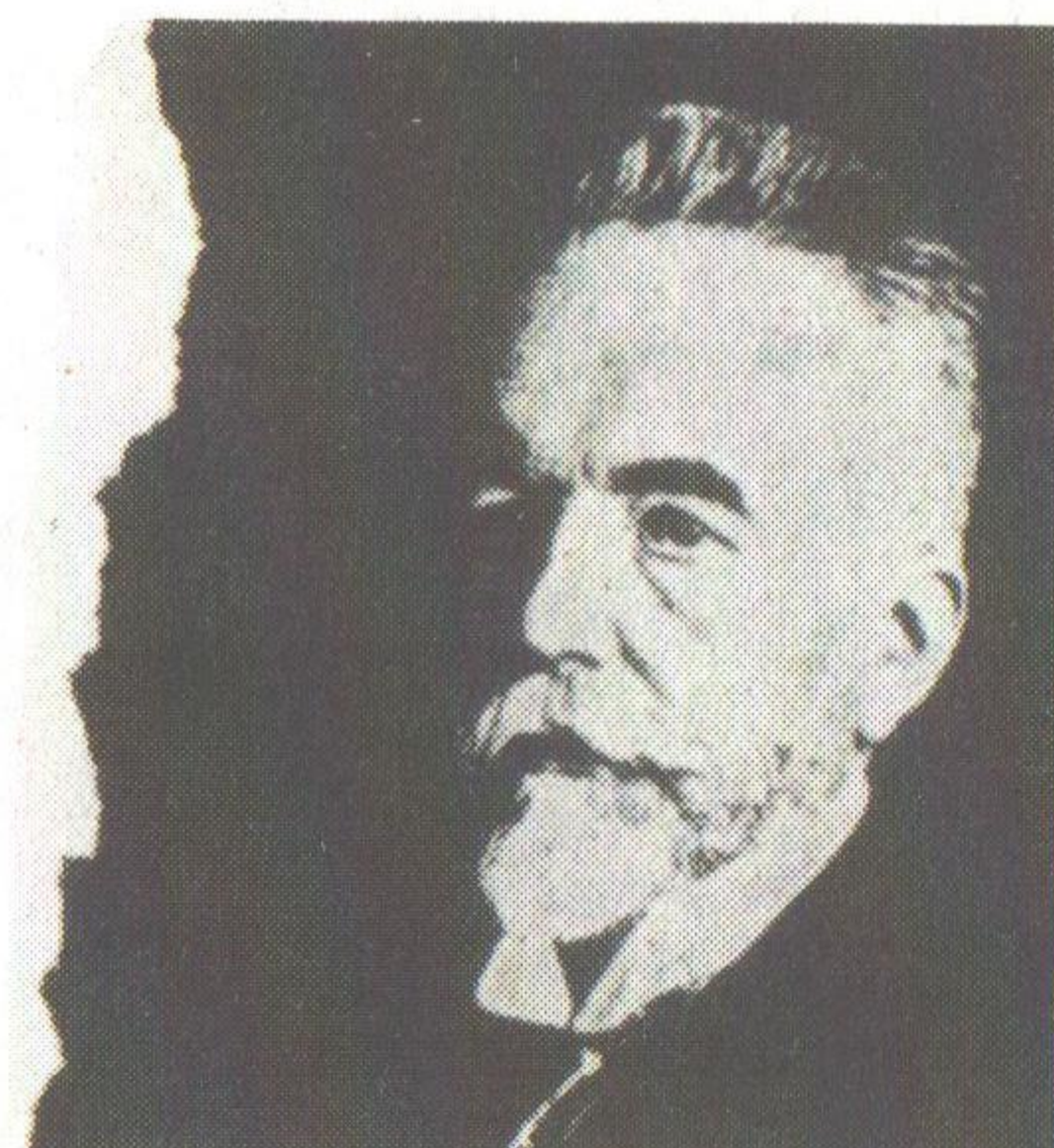
Na koho sme

hradí

AUREL STODOLA

(1859—1942)

V Liptovskom Mikuláši sa 10. mája 1859 narodil v garbiarskej rodine Stodolovcov syn Aurel, s menom ktorého sa dodnes spája vývin parných a plynových turbín. Mimochodom, videli ste už mlynské koleso? Jeho obdoba si dedinské deti stavajú na potokoch a potôčikoch dodnes. No a dnešné moderné turbíny, napríklad v elektrárňach, sú v podstate vodnými kolesami, ktoré poháňajú stroj zvaný generátor, a ten vyrába elektrický prúd. Podľa zdroja, ktorý rozkrúti lopatky, poznáme vodné, parné a plynové turbíny.

A práve im venoval Aurel Stodola celý svoj život. Ako mnohí iní nadaní Slováci, ani on nemohol na Slovensku uplatniť svoj talent. Preto po skončení gymnázia v Levoči pokračoval v štúdiách na vysokých školách v Budapešti, Paríži a vo Švajčiarsku, neskôr pôsobil takmer päťdesiat rokov ako profesor na polytechnike. Jeho výpočty a konštrukcie parných turbín založili slávu švajčiarskeho strojárstva. Takmer všetky svetoznáme univerzity a vedecké spoločnosti poctili nášho veľkého rodáka vyznamenaniami, čestnými titulmi a doktorátmi. Anglická vláda mu udelila zlatú Medailu Jamesa Watta, ktorú si technici vážili ako Nobelovu cenu. K jeho sedemdesiatke ho poctil vysokým ocenením v pozdravnom liste aj svetoznámy fyzik Albert Einstein (čítaj ajnštajn). Náš veľký vedec v cudzom svete nikdy nezabudol na svoj pôvod a ustavične zdôrazňoval, že je Slovák. Preto vlani v máji právom preniesli jeho telesné pozostatky z Zürichu, kde zomrel 25. decembra 1942, do Liptovského Mikuláša a uložili ich do rodnej zeme.

JÁN BARICA

TAJNIČKA

Tánička

Rád čítaš knihy, v ktorých spolu s autorom podnikáš výpravy do ďalekých, neznámych krajín? Zaiste. Z knihy, ktorej ďalší názov je ukrytý v mojej doplnovačke a ktorú napísal spisovateľ Vladimír Ferko, nevanie však závan morských vetrov, nepočuť rykot divých šeliem, a predsa keď sa do nej začítaš, budeš sa cítiť ako na najnapínavejšej dobrodružnej výprave. Čo je však najdôležitejšie, vrátiš sa z nej obohatený o poznanie, ktoré by ti mohol závidieť i ten najslávnejší objaviteľ. Ešte predtým, než si knihu Vladimíra Ferka prečítaš, **napiš na korešpondenčný lístok jej ďalší názov** a spolu so súťažným kupónom ho pošli do redakcie Slniečka. Mladé letá. Nám. SNP 12, 815 19 Bratislava.

Na desiatich výhercov čakajú pekné slniečárske odznaky.

Knihu JEZULIATKO, ktorú som slúbila výhercom decembrového čísla, vyhrávajú:

E. Povalová, Pucov; Z. Ivanová, Senec; P. Hlučil, Bučany; Z. Zajková, Chynorany a Z. Bejdáková, Košolná.

Tánička Tajnička

Slniečko *svieti* AJ V BRAZÍLII

Niet dňa, v ktorom by teta poštarčka nepriniesla do Slniečka kôpku listov. Odvtedy, ako je v Slniečku súťaž So slniečárskym bicyklom po Slovensku, nenosí ich kôpky, ale celé hrby. Všetkým sa tešíme, jeden z nich nás však potešil obzvlášť, pretože prišiel až z ďalekej Brazílie. Danko Zahustel v ňom píše: „Milé Slniečko, prepáč mi, že Ťi odpovedám na prvú súťažnú otázku až teraz, ale do Ria de Janeiro, kde pracuje môj otecko a kde žijeme i my s mamičkou, si prišlo neskoro. Zato sa mi veľmi páčiš, takže budem netrpezlivo čakať, kedy zas prídeš.“

SO SLNIEČÁRSKYM BICYKLOM PO SLOVENSKU

Správna odpoveď zo 4. čísla: **Majster Pavol žil v Levoči. Slniečársky odznak vyhrávajú:** E. Károlyová, Šumiac; M. Francisty, B. Bystrica; V. Vinceová, Dolný Pial; J. Lenická, Horné Orešany; M. sakáčová, Horné Orešany; M. Sakáčová, Sľažany; E. Uváčková, Kátlovce; K. Balašová, Bratislava; M. Slovák, Podkriváň; M. Škápik, Brezová pod Bradlom a B. Kašpráková, Jablonka.

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá.

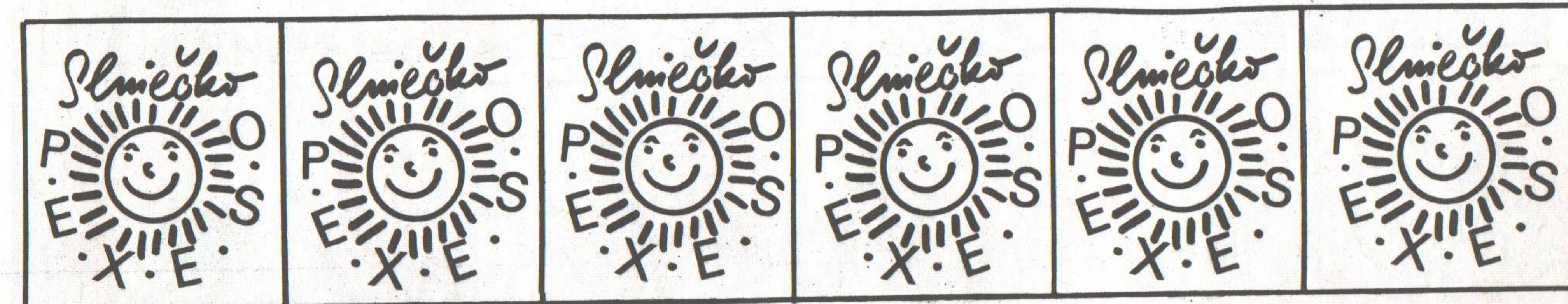
Adresa redakcie: Mladé letá, Nám. SNP 12, 815 19 Bratislava, tel. 394 179.

Šéfredaktor Ondrej Sliacky, výtvarný redaktor Svetozár Mydlo, grafická úprava Viera Fabianová.

Tlačia Polygrafické závody, š. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS Ústredná expedícia a dovoz tlače, Nám. Slobody 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena jedného výtlačku 5 Kčs, ročné predplatné 50 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

Kresba na 1. str. Alena Wágnerová
Kresba na 32. str. Jozef Cesnak

OPRAVA. V minulom čísle sme omylom uviedli, že Povesť o obraze ilustroval D. Tršťan. Ilustrovala ju D. Hložeková.

© ČTK—Presfoto Praha

KUPON C. 7

TAJNÍČKA • TÁNIČKA

Poviem ti o peknej knižke

